

РИСТОВСКА-ПЕТРОВ, Вишна

УДК: 342.571:352(497.714)
061.2:352.077(497.714)

ГРАЃАНСКОТО УЧЕСТВО ВО КРЕИРАЊЕ ПОЛИТИКИ И ДОНЕСУВАЊЕ НА ОДЛУКИ НА ЛОКАЛНО НИВО ПРЕКУ МОДЕЛОТ НА МОЈ ОПШТИНАР ВО ОПШТИНА КАВАДАРЦИ

Апстракт

Очекувањата на граѓаните за способностите, за одговорноста и за однесувањето на власта и на сите оние што ги водат и што ги раководат институциите, особено се големи во услови на реформи. Поради фактот што граѓаните не можат брзо и ефикасно да ги остварат правата пред органите на државната управа се јавува потребата да се извршат определени реформи во функционирањето и организацијата на администрацијата, а Локалната самоуправа да стане достоин сервис на граѓаните. Поточно, иницирањето на нови модели за ефикасно управување со организациското однесување се пристапува кога нешто не е во ред со постоечките. Анализата на состојбите во континуитет покажува дека и покрај декларативните заложби на највисоко политичко ниво, постои сериозен недостиг на политичка волја за спроведување на зацртаното, недоволна координација во спроведувањето на Реформата на јавната администрација и отсуство на ефективна агенда, што јасно се огледа во слабото спроведување на политиките и на законите во односната сфера. Тоа, пред сè, се забележува во недостатокот на административно лидерство, способно да преземе конкретни чекори. Бидејќи, добрата и ефективна администрација е можна во транспарентна и во отворена демократија, во која институциите во овој случај општините, ќе обезбедат легитимитет, стабилност и сигурност и ќе им стојат на располагање на граѓаните.

Клучни зборови: *реформи, администрација, локална самоуправа, административно лидерство, отворени, транспарентни општини.*

RISTOVSKA PETROV Visna

UDK: 342.571:352(497.714)
061.2:352.077(497.714)

CITIZEN PARTICIPATION IN CREATING POLICIES AND MAKING DECISIONS AT THE LOCAL LEVEL THROUGH THE MODEL OF MY MUNICIPAL IN KAVADARCI MUNICIPALITY

Abstract: Citizens expectations for the abilities responsibility and behavior of the government and all those who lead and manage the institution are especially high in conditions of reforms. Due to the fact that citizens cannot quickly and efficiently exercise their rights

before the state administration bodies, there is a need to carry out certain reforms in the functioning and organization of the administration, and for the Local Self-Government to become a worthy service to the citizens. Specifically, the initiation of new models for the efficient management of organizational behaviour is usually approached when something is wrong with the existing ones. The analysis of the situations showed that despite the declarative commitments at the highest political level, there is a serious lack of political will to implement the plan, insufficient coordination in the implementation of the Public Administration reform and the absence of an effective agenda, which was clearly reflected in the weak implementation of policies and the laws in the respective sphere. This, first of all, can be seen in the lack of administrative leadership, capable of taking concrete steps.

Good and effective administration is possible in a transparent and open democracy, in which the institutions, in our case the municipalities, will ensure legitimacy, stability and security and will be available to the citizens. From there, the basic vision and guiding principle for the preparation of this paper is through administrative leadership of modern, professional and open municipalities, which enable and encourage the development and prosperity of the individual and society.

Keywords: *reforms, administration, local self-government, administrative leadership, modern, transparent municipalities*

ВОВЕД

„Учеството на јавноста во креирањето на јавните политики, претставува активна вклученост на сите засегнати страни во надминувањето на проблемот од јавен интерес, заедно со јавните власти, преку учество во процесот на донесување одлуки и преку пристап и контрола на ресурсите.“ (Ананиев, Ј. 2008)

Затоа постојат многу примери за успешна примена на партиципативниот модел при креирањето на јавните политики, преку интеракција меѓу јавните власти и граѓаните, како поединци или здружени во организации, движења или иницијативи. Степенот на учество може да биде различен: од форма на консултации со засегнатите субјекти, преку заедничко одлучување, па сè до заедничко дејствување. Тој зависи од: видот на јавниот проблем кој има цел да го реши конкретната политика; околностите во кои се одвива спроведувањето на политиката, заинтересираноста на јавните власти за активно учество на јавноста, како и заинтересираноста на самата јавност. Односно, зависно од видот на јавниот проблем и од степенот на учеството на јавноста, можат да се применат различни модели на учество во креирањето на јавната политика, како што се: соработка со медиуми, организирање групи за дискусија, центри за информирање на граѓаните, граѓанска иницијатива, собир на граѓани, анкетање или интервјуирање на граѓаните и сл. Но, примената на овие модели дополнително зависи и од нивото на кое се решава јавниот проблем, односно во која фаза е неговото решавање (дефинирање и структурирање на проблемот, утврдување опции и избор на најсоодветната опција, имплементација на политиката, мониторинг или евалуација).

Член 25 од Законот за локална самоуправа кој што ги предвидува облиците на граѓанското учество гласи: (1) Граѓаните непосредно учествуваат во одлучувањето за

прашања од локално значење преку граѓанска иницијатива, собири на граѓаните и референдум, на начин и постапка утврдени со закон. (2) Трошоците за спроведување на непосредното учество на граѓаните во одлучувањето паѓаат на товар на општинскиот буџет. Истите одредби се дел и од Статутите на единиците на локалната самоуправа во Република Македонија. Сепак, механизмите за вклучување на граѓаните во одлучувањето не се спроведуваат секогаш. Со процесот на децентрализација уште повеќе се нагласува потребата од редовна консултација и комуникација со граѓаните на теми и прашања од различна област. Од тука, граѓанското учество во креирањето на политиките на локално ниво преку моделот на „Мој општинар“ има за цел да овозможи подобро да се разбере важноста од нашето учество во процесите на креирање политики и донесување одлуки.

Карактеристики на моделот „Мој општинар“

Анализа на состојбата и идејата за моделот

Подобрувањето на транспарентноста и отчетот на јавните институции е еден од главните предуслови, не само за остварување на европските стандарди, туку и за намалување на корупцијата, сиромаштијата и за јакнење на интегритетот на локалните институции. Општината е јавна институција која е сервис на граѓаните и работи во нивни интерес. Моделот како „Мој општинар“ има за цел да ги детектира проблемите на граѓаните од терен и потоа да се решаваат во рамки на овластувањето и надлежностите на општината, согласно Законите и статутот на општината. Впрочем, на учеството на граѓаните во процесите на креирање политики и донесување одлуки веќе да не се гледа како на наметната обврска, туку да се искористи во насока на изнаоѓање на квалитетни решенија кои ќе бидат во интерес на сите засегнати страни.

Идејата е граѓаните да можат лесно и брзо да дојдат до решавање на проблемите со кои се соочуваат секојдневно. Односно, една секојдневна поврзаност на граѓаните со сите сектори, преку назначување на општинар кој ќе биде достапен за граѓаните и кој ќе претставува контакт за сите потреби, проблеми и нерегуларности во даден реон од градот.

Главна цел на овој модел е собирање, издвојување, класифицирање и обработка на што повеќе податоци за проблемите со кои се соочува граѓанинот. Крајна фаза е класификација и доставување до релевантните служби за нивно решавање и реализација.

Потребата за спроведување на еден ваков модел

Градењето на нераскинливата врска меѓу граѓаните и локалната власт не се остварува само преку изборот на вашите претставници на локално ниво. Овој однос треба да се гради и да се негува секојдневно. Само континуиран двонасочен канал на комуникација меѓу граѓаните и општината, може да произведе квалитетни одлуки на локално ниво и висок степен на соработка и демократија, а со тоа и подобрување на квалитетот на секојдневниот живот на граѓаните.

Условите за живеење на граѓаните во општината, како во градот така и во руралните средини континуирано треба да се подобруваат во повеќе сегменти. Услугите од

општините треба да се транспарентни и достапни имајќи го предвид динамичното секојдневие на граѓаните, кои во недостиг на време се оневозможени да чекаат за решавање на проблеми кои се должност и обврска на општината.

Според потребите на граѓаните и соочувањето со проблеми кои не се од голем карактер и не секогаш се пријавуваат, а општините немаат инструмент за нивно следење, но и проблеми од поширок карактер за кои е потребно уште повеќе време да се решат, евидентирана е потребата за воведување на еден ваков модел. Поголемата функционалност на општината подразбира постојано истражување, откривање и решавање на проблеми произлезени во рамките на законските овластувања.

Конечно, свеста кај граѓаните и граѓанското општество и бизнис заедницата за концептот на отворени податоци и нивно користење е сè уште на ниско ниво.

Цели на моделот

Сведоци сме на ситуација на огромна пренатрупаност со луѓе кои се вработени во администрацијата на Локалната самоуправа што предизвикува ситуација на префрлање на одговорноста од едно лице на друго (административна конфузија). На овој начин се создава една ситуација на анархија, бидејќи не се знае кој точно треба да одлучи. Во една ваква ситуација најчесто се одлучува набрзина без анализа на јавната политика, што придонесува за слаб квалитет на донесените одлуки. Поточно, структурата на институциите и нивната поставеност е далеку од оптимална и создава бесконечни лавиринти, кои наместо да ги штитат правата на граѓаните и да ја помагаат економијата, стануваат нивни кочничари.

Како последица на ваквата ситуација, главна цел на моделот е транспарентна, отчетна општина која ќе биде достапна за граѓаните секој ден како за нивните проблеми, така и за нивните сугестии и поплаки. Досегашниот начин на соработка меѓу општината и граѓаните ќе се замени, преку избегнување на процедурата со која се соочуваат граѓаните кога доаѓаат во општината и се препраќаат од едно место на друго. Односно, постоењето на „Мој општинар“ ќе придонесе целата таа процедура да се намали и да се поедностави и што е најважно се штеди на времето на граѓаните, а се подобрува ефикасноста на општините во решавањето на проблемите.

Целна група

Примарно моделот е наменет за олеснување на пристапот на граѓаните за решавање на проблеми кои се во надлежност на општините, како и нивна информираност за правата и обврските како граѓани. „Повеќе внимание ќе се посвети на:

- Идентификација на проблемите од урбанистички карактер
- Идентификација на проблемите од градежен карактер
- Идентификација на проблемите од патната инфраструктура
- Идентификација на проблемите од комунална инфраструктура
- Идентификација на проблемите од сообраќајна култура и безбедност
- Идентификација на проблемите од локален економски развој
- Идентификација на проблемите од имотно правни работи

- Идентификација на проблемите од екологијата на животната средина
- Комуникација со граѓаните.“ (О. Кавадарци, 2017)

Активности

Реформата во администрацијата на локалната самоуправа во интерес на граѓанинот, опфаќа поголем број на активности:

- Формирање на работна група преку реорганизирање и подобрување на системот на организацијата
- Координатор на групата – градоначалникот
- Состанок и распределба на активности на групата
- Изработка на месечен и годишен план за работа
- Дефинирање на реоните за работа на терен
- Обезбедување просторни услови за работа
- Изработка на унифицирана стратегија за работа
- Изработка на промотивен материјал
- Изработка на поединечни мапи од секој реон
- Изработка на решенија за овластувања за лица за терен
- Изработка на формулари за пополнување со барањата
- Изработка на стратегија за реализација до конечни резултати.

Управување насочено кон резултати

Од претходно кажаното, предуслов за ефективна администрација е постоење на транспарентни и отворени институции, кои им стојат на располагање на граѓаните. Следува дека активното вклучување на засегнатите страни во формулирање на содржината на идните политики и прописи, ќе биде едно од основите начела за подобрена транспарентност и отчет, а воедно и поголема посветеност кон оние за кои овие политики се наменети во единиците на локалната самоуправа.

Така, произлезените резултати од овој модел се повеќе, од кои поважни се:

- Деполизитизирана јавна администрација и вратена довербата на граѓаните;
- Собрани податоци, евидентирани и поврзани со потребите на граѓаните и општината кои ќе придонесат за ефективно, ефикасно и инклузивно креирани политики;
- Изработена е веб-страница со електронски водич за состојбите во повеќе реони, објекти и настани;
- Печатен промотивен материјал (флаери со опис на реоните, месечен општински информатор...);
- Поголема транспарентност во функционирање на општината;
- Обезбедување на услуги на брз, едноставен и лесно достапен начин;
- Се доближи релацијата граѓанин – општина;
- Одговорни, отчетни и транспарентни раководни лица и вработени;
- Подобрена функционалноста при реализација на активности од доменот на надлежности.

Публицитет, транспарентност и медиумска покриеност

Работењето при реализација на моделот редовно ќе се промовира на официјалната веб-страница на општината. Во првата година, ќе се подготвува извештај

на секои три месеци од сработената работа на општинарите. А секој месец ќе се издава Информатор за спроведените активности во реоните на секој општинар.

Елементи потребни за делотворно граѓанско учество

- „Мотивирани, информирани и свесни граѓани;
- Движечката сила на процесот треба да бидат самите заинтересирани граѓани;
- Општинската администрација треба да создаде поволна средина за граѓанско учество, соодветни канали за ширење на информации, да обезбеди логистичка поддршка, да обезбеди водство низ процесот, па дури и финансиски ресурси;
- Сите засегнати страни треба да се запознаени со моделите за граѓанско учество;
- Граѓаните треба соодветно да се едуцираат и упатат за своите права и одговорности во поглед на локалната самоуправа и процесот на одлучување;
- Придобивките од процесот на одлучување мора да бидат во корист и на граѓаните, на општинската администрација и на локалната заедница;
- Двете страни треба да бидат транспарентни во своите постапки, особено локалната самоуправа;
- Двете страни треба да бидат флексибилни и треба да бидат отворени за преговарање и соработка;“ (Шикова, Н. и Малеска Сачмароска, Н, 2015)
-

Практична примена на моделот „Мој општинар“ во Општина Кавадарци

Службата „Мој општинар“ во Општина Кавадарци, која функционира од самиот старт од мандатот на еден од најуспешните градоначалници во Македонија – Митко Јанчев, одбележува пет години успешна работа. Поточно, Општина Кавадарци не очекувајќи готови решенија кои некој друг ќе ги понуди, покажа ентузијазам да преземе иницијатива за добро да се организира, во насока и да се реформира во организација која соодветствува на новите потреби и услови. Како може граѓанинот да придонесе во урбанистичкото планирање на својата општина? На кој начин може да влијае врз работата на локалната самоуправа? Како може да демонстрира подобра грижа за животната средина? Кои се проблемите со кои се соочува граѓанинот, а се во надлежност на општината?

Одговорите на овие и други прашања во Општина Кавадарци се добиваат преку спроведување на проектот „Мој општинар“, кој со Одлука за организација, делокругот и начинот на извршување на задачите на општинската администрација на Општина Кавадарци, донесена на седница на Советот на ден 31.10.2019 година, прераснува во одделение „Мој општинар“ кое е вклучено и во правењето на годишните програми за работа на Општината. (Одлука за организација, делокругот и начинот на извршување на задачите на општинската администрација на Општина Кавадарци, Кавадарци, 2019

„Мој општинар“ ѝ овозможи на Општината да го замени начинот на соработка со граѓаните. Ако, граѓаните доаѓаа во Општината за решавање на проблеми кои се во нејзина надлежност, таа процедура во оваа општина веќе е поедноставена и олеснета.

Градот е поделен на 10 реони за кои се задолжени 9 општинари. Секојдневните теренски активности на еден општинар вклучуваат:

- Посета на реонот;
- Воочување на проблемите;

- Следење на оштетеноста на комуналната инфраструктура;
- Контрола на работата на ЈП „Комуналец“;
- Увид на нивото на јавната хигиена;
- Идентификација на состојбата на урбаната опрема и уличното осветлување.

Во крајна фаза, општинарот ја следи постапката за решавање на проблемот и реагира доколку се надмине претходно утврдениот рок за решавање. Општинарите се задолжени и за руралните средини, кои се посетени по претходно утврден распоред. А според потребите, тимот заедно со градоначалникот и службите активно учествуваат во креирањето на комунална изградба преку одржување на директни средби со граѓаните по урбаните и месните заедници.

На пример, секоја година, градоначалникот на Општина Кавадарци заедно со вработените од „Мој општинар“, раководителот на Секторот за урбанизам, дел од раководителите во ЈПП „Комуналец“, претседателот на урбаната/месната заедница одржува собир на граѓани по месните и урбани заедници. Целта на овие собири е да се информираат жителите што се сработило за конкретната урбана или месна заедница, што се планира, но и да се соберат предлози од граѓаните. Односно, преку ваквите средби граѓаните ги искажуваат реалните состојби на теренот во средината во која живеат, а врз основа на тие сознанија општината ја планира комуналната изградба за наредната година. Затоа, овие собири се одржуваат на крајот од годината, пред донесувањето на програмите за комунална изградба, јавна чистота, зеленило и сл.

Со овој проект опфатени се веќе вработени лица од општинската администрација во Општина Кавадарци, што од друга страна не го оптоварува буџетот на општината. На официјалниот сајт на Општината има посебен дел за „Мој општинар“, каде што има преглед на секој реон со дадени улици и контакт од општинарот, но и можност онлајн да се пријавуваат проблемите до општинарот на дадениот реон.

Во Општина Кавадарци „Мој општинар“ е на терен и после работното време. Станува збор за дежурства на кои заедно со инспекциското одделение, а во постојана комуникација со „Кол центар“ се постапува и по пријави надвор од работното време. Во овој период општинарите со овластување вршат и контрола на работата на ЈП „Комуналец“ спроведена во втора смена, конкретно во делот на јавната чистота.

Извршувањето и на мерките кои се донесоа од страна на кризниот штаб, а во врска со вирусот КОВИД-19 во Општина Кавадарци биле спроведени од службата „Мој општинар“. Исто така, искуството од постоењето на „Мој општинар“ во Општина Кавадарци сведочи дека при сите елементарни непогоди (пожари, обилни дождови, зимска служба) општинарите постапувале на терен со надлежните служби.

На пример: По иницијатива на „Мој општинар“, а врз основа на сугестии од граѓани, исчистени се дивите депонии во општината и се пренаменети во детски игралишта и места за рекреација на сите возрасти (сите помали и поголеми депонии во градот). Понатаму, отстранети се над 300 бесправно поставени лимени гаражи и на тие локации извршено е хортикултурно уредување и дополнителен простор за паркирање, согласно потребите и барањата на граѓаните.

Така на пример, и во реон 9 се реализирало уредување на паркинг простор на зградите на ул. „Страшо Пинџур“ (Силекс). Преку овој проект, општинарот најпрво организирал чистење на просторот каде што биле поставени старите лимени гаражи и депонијата

околу нив. Понатаму, се извршило пробивање и поврзување со постоечкиот паркинг на место викано „Карамбол“, при што се овозможило кружно движење. Нова линија за истек на атмосферската вода, која се собирала помеѓу зградите, исто така, била спроведена. А, во крајната фаза се поплучило со нови павер елементи, а на останатиот дел од просторот имало озеленување од страна на ЈП „Комуналец“, исто така во координација со „Мој општинар“ во горенаведениот реон.

Впрочем, во последните 5 години преку заложбите на „Мој општинар“ во Општина Кавадарци 90% од веќе постоечката зелена површина е модерно обновена со подземна инсталација за наводнување, а која овозможува заштедата на ресурси од вода и работна сила.

Понатаму: Секојдневните контроли низ реоните имале и голем број на пријави за непрописно паркирање на патнички моторни возила на коловозите и на дел од тротоарите, но врз основа на сообраќаен проект преку „Секторот за комунални дејности, урбанизам, сообраќај и животна средина“ на голем број од улиците во градот е воведен едностран режим на движење. А речиси сите тротоари се во функција на пешаците, со тоа што се поставиле над 5 000 сообраќајни столпчиња, како резултат на пријавите од „Мој општинар“, а врз основа на барања од граѓаните.

Исто така, по иницијатива на „Мој општинар“ во реон 6 (централно градско подрачје) е монтиран првиот подземен контејнер во Општина Кавадарци. Односно, на југоисточната страна од градскиот плоштад, на кошот од улицата „Благој Крстик“, е поставен подземен контејнер со три комори. По што, од покажаните резултати следувало и поставување на нови подземни контејнери на неколку локации по ул. „Илинденска“ и централното градско подрачје како дел од модернизирањето на градот.

За успешноста од постоењето на „Мој општинар“ во Кавадарци може да се види и од чистите контејнери, изметени и осветлени улици, чистите зелени површини, бидејќи општините во соработка со останатите служби и институции, како што кажуваат, можат да поправат онолку колку што несовесните граѓани можат да уништат. Со еден збор, тимот „Мој општинар“ во Општина Кавадарци се луѓе кои не ги креваат рацете, туку ги засукуваат ракавите и ги бараат решенијата дури и на нерешливите проблеми што се во надлежност на локалната самоуправа.

„Во однос на пристапноста најдобри резултати покажа Општина Кавадарци (55%), а најниско беше оценета Општина Долнени (14%).“ (УСАИД, Фондација Метаморфозис, 2020)

2.1.Функционирање и на „Повикувачкиот центар“ како дел од моделот „Мој општинар“ во Општина Кавадарци

На телефонскиот број 13 300 граѓаните можат да ги пријавуваат сите проблеми со кои се соочуваат, а за кои надлежна е општината и јавните претпријатија. Повикувачкиот центар е со работно време од 24 часа, седум дена во неделата. Поврзани се со „Мој општинар“ и со јавните претпријатија „Комуналец“, „Паркинг“ и „Противпожарната единица“, за да може да се интервенира во најбрз можен рок, кога се во прашање, дефекти, пожари, манифестации како и проблеми кои се јавуваат надвор од работното време на администрацијата во Општина Кавадарци.

Преку „Повикувачкиот центарот“ се обработуваат сите податоци кои се добиваат од терен, се информираат надлежните институции кои се опфатени во системот, некогаш

се даваат и конкретни задачи или налози за работа, на службите во зависност за кој сегмент се работи, односно според приоритетноста. Во Општина Кавадарци преку овој центар, пријавите и прашања кои пристигнуваат од граѓаните, се евидентираат во софтвер и во зависност од типот на проблемот и пријавата, автоматски се распоредуваат на лица кои се назначени да ги решаваат, да интервенираат и да одговорат. Практиката покажува дека преку овој софтвер најмногу проблеми се решавани од страна на службата „Мој општинар“.

Тука има и мерење на ефикасност за колку време е одговорено, дали е решен проблемот по пријавата и опис на направената интервенција. На овој број податоците покажуваат дека веќе не е потребна ниту привилегија, ниту познавање.

ЗАКЛУЧОК

Во функционално демократско општество, граѓаните треба да знаат што прави нивната општина. За да го направат тоа, тие мора да бидат во можност слободно да пристапат до податоци и информации и да ги споделат тие информации со другите граѓани. Постојат правни гаранции за пристап до информациите од јавен карактер, но сепак, граѓаните се соочуваат со проблеми при нивното добивање. Не постои никаква проактивност во споделувањето информации од јавен карактер од страна на институциите. Доколку такво барање е поставено од граѓаните, институциите често избегнуваат да ги дадат бараните информации, а доколку и ги дадат, податоците неретко се неразбирливи и меѓусебно неспоредливи. Поголемиот дел од веб-локациите на државните органи се неажурирани и тешки за пребарување и не се дизајнирани според потребите на граѓаните. Ова ја намалува можноста граѓаните да бидат информирани, но и преку свои предлози засновани на аргументи и на докази да учествуваат во процесот на носење одлуки и така да го наметнат своето влијание врз оние што ги носат одлуките.

Исто така, општините сè уште немаат пракса на проактивно објавување на извештаи и документи кои дополнително обезбедуваат увид во отчетноста на општините. Локалните власти треба да работат на зголемување на достапноста на информации, како и практикување проактивно објавување. Е-услугите се значајни, но може да се покажат како скапи, особено за посиромашните или помалите општини. Општините можат да соработуваат при развивањето на е-општина која може да биде споделена, според примерот на централизираниот веб-сервис за јавни набавки.

Самата општинска власт е должна да го изнајде најдобриот начин за информирање на јавноста. Начините на информирање на граѓаните можат да бидат различни – преку јавни огласни табли, јавни состаноци, весници, радио, телевизија, интернет, итн. Зависно од структурата на населението во поодделни делови од општината, треба да се изнајде најпогоден начин како информацијата да стигне до граѓаните. Во одреден случај општината ќе ги користи електронските медиуми како средство за комуникација, но во други случаи, поради нискиот процент на население со пристап до интернет, овој канал може да се покаже како целосно несоодветен. Во таков случај ќе се користат алтернативни канали како печатени медиуми, огласни табли, директни средби по урбани и месни заедници со што се оправдува и потребата од воведување на модел како „Мој општинар“.

Транспарентноста варира низ општините и е зависна од фактори како политика, политичка волја, јасни и спроведливи процедури. Потребата сериозно да се инвестира во развојот на политики, практики и модели на транспарентна работа е неопходна. Притиснати помеѓу очекувањата и средствата кои им се ставени на располагање, политичарите и носителите на јавни функции треба да изнајдат и начин како да им покажат на граѓаните дека со нивната работа, преку политиките кои ги креираат, услугите кои ги доставуваат, тие создаваат јавна вредност.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

Ананиев, Ј. (2008) „Модели за ефикасен партиципативен пристап при сите фази во градењето на јавните политики во Република Македонија“, Е-билтен Добро владеење, март 2008

Закон за локалната самоуправа („Сл. весник на Р. Македонија“ бр.5 од 29.01. 2002 година)

Одлука за организација, делокругот и начинот на извршување на задачите на општинската администрација на Општина Кавадарци, Седница на Совет 31.10.2019 Кавадарци, Прочитано на 2 Јануари 2023

<https://kavadarci.gov.mk/public/wp-content/uploads/%D0%9E%D0%B4%D0%BB%D1%83%D0%BA%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%88%D0%BD%D0%B0-%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%98%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%98%D0%B0-2019-%D1%81%D0%BB%D1%83.%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

Општина Кавадарци (2023) Мој општинар. Прочитано на 12 Март 2023 <https://kavadarci.gov.mk/>

Проект „Мој општинар“, (2017), Општина Кавадарци, Кавадарци
УСАИД, Фондација Метаморфозис, (2020), Проценка на доброто владеење во единиците на локалната самоуправа во Република Северна Македонија преку Индексот на отвореност - мерење за 2020 година, Скопје

Фондација “Фридрих Еберт” канцеларија Скопје, Шикова Н. и Малеска Сачмароска Н., (2015), Практики и препораки за добро управување во сферата на јавната администрација, Скопје, стр.33

Фондација „Метаморфозис“ (2023) Проект за граѓанско учество. Прочитано на 10 Февруари 2023 https://metamorphosis.org.mk/izdaniija_arhiva/